

۹/۱۳۳۹۱

۹۹، ۲، ۶

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

مشخصات سند	
عنوان سند: راهنمای راهاندازی ساختارهای اجرایی در توسعه کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی	
نوع سند: راهنما	شماره سند: عتف_ ر_ ۳۲۰۷
ویرایش: ۰۱	صفحه: ۱ از ۱۶

اقدام کنندگان			
اقدامات	نام و نام خانوادگی	واحد سازمانی	امضا
تهیه کننده	مهدی کشمیری	مدیرکل دفتر برنامه ریزی امور فناوری	
تأیید کننده	مسعود برومند	معاون پژوهش و فناوری	
تصویب کننده	منصور غلامی	وزیر علوم، تحقیقات و فناوری	

مرجع تأیید و ثبت	نام و نام خانوادگی دبیر	شماره و تاریخ صور تجلسه	امضا
شورای معاونان	مسعود شمس بخش	جلسه شماره:	
		تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰	

مرجع نگهداری سند	پرونده	قسمت	تاریخ و شماره ابلاغ سند
دفتر وزارتی	۳	۲	

 جمهوری اسلامی ایران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری		راهنمای راه‌اندازی ساختارهای اجرایی در توسعه کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی	
شماره: عتف_ ر_ ۳۲۰۷		ویرایش: ۰۱	
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰		صفحه: ۲ از: ۱۶	

فهرست

- مقدمه ۳
- ماده ۱: تعاریف ۳
- ماده ۲: برنامه‌ها و ساختارهای پیشنهادی برای توسعه و تجاری‌سازی فناوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی ۵
- ماده ۳: پردیس‌های علم و فناوری ۱۰
- ماده ۴: توصیه‌ها در راه‌اندازی ساختارهای پیشنهادی ۱۲
- ماده ۵: همکاری با پارک‌های علم و فناوری استانی ۱۳

شماره: عتف_ ر_ ۳۲۰۷		راهنمای راه‌اندازی ساختارهای اجرایی در توسعه کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی	 جمهوری اسلامی ایران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
ویرایش: ۰۱	تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰		
صفحه: ۳ از: ۱۶			

مقدمه

حرکت به سوی ایجاد مراکز علمی، پژوهشی و فناوری جامعه‌محور و ارزش‌آفرین از جمله رویکردهای کنونی جهان به شمار می‌رود. این رویکرد که زیربنای اصلی آن توجه به کارآفرینی و نوآوری، پاسخ‌گویی به نیازها و چالش‌های جامعه، اثربخشی اجتماعی و منطقه‌ای است در صدر راهبردها و برنامه‌های امروز وزارت علوم، تحقیقات و فناوری، دانشگاه‌ها و مؤسسات آموزشی، پژوهشی و فناوری تابعه قرار دارد.

مستند راهنمای حاضر با هدف ارائه الگوهای کلی اجرایی و ساختاری به منظور سامان‌دهی و هدفمندسازی فعالیت‌های مراکز آموزشی و پژوهشی کشور در حوزه کارآفرینی و تجاری‌سازی فناوری تدوین شده است. انتظار می‌رود که ایجاد و توسعه این ساختارها از سوی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی نه تنها از موازی‌کاری در حوزه توسعه نوآوری و فناوری جلوگیری کند، بلکه زمینه‌های هم‌افزایی ظرفیت‌های علمی و فناوری یک منطقه جغرافیایی و بهره‌گیری از آنها را در برنامه‌های توسعه منطقه‌ای و ملی فراهم آورد.

ماده ۱: تعاریف

قانون خلاقیت و شکوفایی: واحدی است که با انجام راهبری، پشتیبانی و مشاوره‌های لازم خدمات علمی، فنی و تخصصی را برای اثبات و به اجرا درآوردن و شکوفایی ایده‌های علمی و خلاقانه افراد ارائه می‌کند.

مرکز کارآفرینی و مهارت‌افزایی: مرکزی است که سامان‌دهی و تمرکز فعالیت‌ها و برنامه‌های حوزه کارآفرینی در مراکز دانشگاهی، از جمله برنامه‌های مهارت‌افزایی و رویدادها و دوره‌های کارآفرینی مورد نیاز برای دانشجویان و اعضای هیئت علمی را دنبال می‌کند.

مرکز رشد: مرکزی است که با ارائه خدمات حمایتی، از ایجاد و توسعه واحدهای فناور نوپا یا تازه تأسیس به دست کارآفرینان و نوآوران که با اهداف اقتصادی در زمینه‌های فناورانه و نوآورانه فعالیت

شماره: عتف_ ر_ ۳۲۰۷	راهنمای راه اندازی ساختارهای اجرایی در توسعه کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه ها و مؤسسات پژوهشی	 جمهوری اسلامی ایران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰		
ویرایش: ۰۱ صفحه: ۴ از: ۱۶		

می کنند، پشتیبانی می کند. مرکز رشد کسب و کارهای نوپا^۱ و مرکز رشد کسب و کارهای فناورانه^۲ از جمله مصادیق مراکز رشد به شمار می روند.

شتاب دهنده: شتاب دهنده شخصیت حقوقی یا نهادی توانمندی است که با تکیه بر تجربه کاری، منابع مالی، تجهیزات و امکانات و ارتباطات خود با آموزش و مشاوره و راهبری^۳، حمایت مالی و سرمایه گذاری، ارتباطات، بازاریابی و فروش، به شکل گیری ایده های نو و شرکت های نوپا شتاب می بخشد.

مرکز پیش رشد یا پیش شتاب دهی: مرکزی است که در یک دوره کوتاه مدت چندماهه (معمولاً ۶ ماهه) به هسته های فناور مستعدی که دارای ایده های نوآورانه هستند و آمادگی پذیرش و ورود به یک مرکز رشد یا شتاب دهنده را ندارند، مشاوره و آموزش های لازم برای آشنایی با بازار، پرورش و تثبیت ایده و کسب آمادگی لازم برای ورود به دوره شتاب دهی یا مرکز رشد را ارائه می کند. این مرکز ممکن است ماهیت مستقلی نداشته باشد و درون یک ساختار، مانند مرکز رشد یا شتاب دهنده، شکل گرفته باشد.

مرکز نوآوری و توسعه فناوری: مرکز نوآوری و توسعه فناوری یا عناوینی مشابه به مرکزی گفته می شود که از سامان دهی و مدیریت تمامی فعالیت های حوزه کارآفرینی، توسعه فناوری و نوآوری در دانشگاه ها و مؤسسات پژوهشی توانمند در زمینه کارآفرینی، پژوهش و تجاری سازی فناوری تبعیت می کند.

پردیس علم و فناوری: پردیس علم و فناوری یا عناوینی مشابه به پهنه ای از اراضی و ساختمان ها با محدوده ای مشخص اطلاق می شود که مؤسسات علمی، دانشگاهی، تحقیقاتی یا فناوری توانمند آن را با هدف توسعه فعالیت های حوزه فناوری و نوآوری خود تأسیس و زمینه استقرار واحدهای فناور و شرکت ها و مؤسسات دانش بنیان را فراهم می کنند. این محدوده و مجموعه از تأسیسات و امکانات ممکن است متعلق به دانشگاه یا مؤسسه آموزشی و پژوهشی و یا پارک علم و فناوری باشد و یا در ناحیه نوآوری همجوار مؤسسه واقع شده باشد که به استناد توافق مؤسسه با مدیریت شهری ایجاد شده

^۱ Business Incubator - BI

^۲ Technology Business Incubator – TBI

^۳ Mentoring

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علم، تحقیقات و فناوری

 جمهوری اسلامی ایران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری		راهنمای راه‌اندازی ساختارهای اجرایی در توسعه کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی	
شماره: عتف_ر_۳۲۰۷		ویرایش: ۰۱	
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰		صفحه: ۵ از: ۱۶	

است. پردیس در شرایط خاص و در چارچوب ضوابط و مقررات مصوب شورای گسترش، امکان برخورداری از ظرفیت‌های قانونی پارک‌های علم و فناوری را دارد.

پارک علم و فناوری: پارک علم و فناوری مؤسسه‌ای پژوهشی و فناوری است که از سوی متخصصان حرفه‌ای مدیریت می‌شود و به منظور افزایش ثروت در جامعه از طریق ارتقای فرهنگ نوآوری و رقابت سازنده میان شرکت‌ها و واحدهای فناور حاضر در پارک و مؤسسه‌های متکی بر علم و دانش تأسیس می‌شود. برای دستیابی به این هدف، پارک جریان توسعه فناوری را در میان دانشگاه‌ها، مؤسسه‌های تحقیق و توسعه، شرکت‌های خصوصی و بازار به حرکت وامی‌دارد و مدیریت می‌کند و رشد شرکت‌های متکی بر نوآوری را از طریق کانون‌های خلاقیت و شکوفایی، مراکز رشد، شتاب‌دهنده‌ها، مراکز نوآوری و فرایندهای زایشی تسهیل می‌کند.

ماده ۲: برنامه‌ها و ساختارهای پیشنهادی برای توسعه و تجاری‌سازی فناوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی

۲-۱- انواع فعالیت‌ها و برنامه‌های حوزه کارآفرینی و توسعه فناوری: می‌توان عموم فعالیت‌ها و برنامه‌های حوزه کارآفرینی، توسعه فناوری و نوآوری دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی کشور را به دسته‌های زیر تقسیم کرد:

۲-۱-۱- فعالیت‌ها و برنامه‌های مهارت‌افزایی: این برنامه‌ها که بیشتر در دانشگاه‌ها و مراکز آموزش عالی اجرا می‌شوند و مخاطب اصلی آنها دانشجویان، به‌ویژه دانشجویان کارشناسی هستند، با هدف ارتقای توانمندی‌های نرم دانشجویان^۴ و آماده‌سازی ایشان برای ورود به بازار کار و بالا بردن ظرفیت اشتغال‌پذیری^۵ اجرا می‌شوند.

۲-۱-۲- فعالیت‌ها و برنامه‌های کارآفرینی: این برنامه‌ها نیز بیشتر در دانشگاه‌ها و مراکز آموزشی و پژوهشی اجرا می‌شوند و مخاطب اصلی آنها دانشجویان خلاق و صاحب‌ایده است که توانایی ورود به کارهای جمعی و راه‌اندازی یک کسب‌وکار نوآورانه را دارند. محور اصلی

^۴ Soft Skills

^۵ Employability

 جمهوری اسلامی ایران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری		راهنمای راه‌اندازی ساختارهای اجرایی در توسعه کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی	
شماره: عتف_ ر_ ۳۲۰۷		ویرایش: ۰۱	
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰		صفحه: ۶ از: ۱۶	

این برنامه‌ها که معمولاً در ذیل مراکز کارآفرینی، مراکز پیش‌شتاب‌دهی یا کانون‌های خلاقیت و شکوفایی و سازوکارهای مشابه انجام می‌پذیرد، آشنایی دانشجویان مستعد با دنیای کسب‌وکار نوآورانه، واقعیت‌ها و الزامات آن و آماده‌سازی ایشان برای ورود به عرصه کارآفرینی را فراهم می‌کند.

۳-۱-۲- **فعالیت‌ها و برنامه‌های رشد و توسعه کسب‌وکارهای نوپا:** دربرگیرنده تمامی برنامه‌ها و فعالیت‌های حمایتی، خدماتی و راهبری در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی است که با هدف دامن زدن به ایجاد کسب‌وکارهای رویشی در قالب مراکز رشد یا مراکز شتاب‌دهی انجام می‌شود. تیم‌ها، گروه‌ها و هسته‌های خلاق و نوآور صاحب‌ایده و توانمند برای راهاندازی یک کسب‌وکار جدید از مخاطبان اصلی این برنامه‌ها هستند.

۴-۱-۲- **فعالیت‌ها و برنامه‌های توسعه فناوری:** منظور آن دسته از فعالیت‌های تحقیقاتی اعضای هیئت علمی و پژوهشگران است که هدف از آنها توسعه فناوری‌هایی است که از قابلیت تجاری‌سازی برخوردارند و اغلب در مؤسسات پژوهشی یا آزمایشگاه‌های تحقیقاتی اختصاصی ایشان به صورت فردی و یا به صورت گروهی و با همکاری دانشجویان تحصیلات تکمیلی یا دستیاران پژوهشی انجام می‌پذیرد. دستاورد این دسته از فعالیت‌ها دستیابی به دانش فنی قابل‌ثبت و واگذاری یا فروش امتیاز فناوری^۶ با هدف ایجاد زمینه لازم برای تشکیل هسته اولیه یک کسب‌وکار فناورانه است.

۵-۱-۲- **فعالیت‌ها و برنامه‌های ثبت، انتقال و فروش فناوری:** به مجموعه برنامه‌ها، فعالیت‌ها و خدمات آموزشی، مشاوره‌ای، حقوقی و جذب سرمایه گفته می‌شود که اغلب در دفاتر انتقال فناوری ثبت، انتقال و فروش دانش فنی و فناوری‌های توسعه‌یافته در آزمایشگاه‌های تحقیقاتی را در اختیار پژوهشگران توسعه‌دهنده و متقاضیان خرید یا سرمایه‌گذاری قرار می‌دهد.

^۶ Technology License

شماره: عتف_ ر_ ۳۲۰۷	راهنمای راه اندازی ساختارهای اجرایی در توسعه کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه ها و مؤسسات پژوهشی	 جمهوری اسلامی ایران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰		
ویرایش: ۰۱ صفحه: ۷ از: ۱۶		

۲-۲- ساختارهای پیشنهادی

با توجه به مأموریت ها و کارکرد نسبتاً متفاوت دانشگاه ها و مؤسسات پژوهشی، ساختارهای پیشنهادی نیز برای این دو گروه به گونه ای مجزا ارائه شده است.

۲-۲-۱ ساختارهای پیشنهادی برای دانشگاه ها: سه دسته ساختار برای سامان دهی و توسعه فعالیت ها و برنامه های مورد اشاره در حوزه کارآفرینی و توسعه فناوری دانشگاه ها پیشنهاد می شود که دانشگاه ها متناسب با ظرفیت، ساختار، برنامه ها و عملکردهای خود می توانند سازمان دهی مناسب را انتخاب کنند. در طراحی این سه دسته ساختار، یک روند تکاملی برای شکل گیری ساختار نهایی در نظر گرفته شده است که می توان با توجه به میزان رشدیافتگی فعالیت های مؤسسه در این حوزه آن را مورد بهره برداری قرار داد.

الف) اداره/مرکز کارآفرینی و مهارت افزایی^۷: این واحد سازمانی برای سامان دهی و تمرکز فعالیت های حوزه کارآفرینی در دانشگاه های کوچک و حتی برخی از زیرنظام های آموزش عالی مانند دانشگاه فنی و حرفه ای، دانشگاه جامع علمی و کاربردی، دانشگاه پیام نور و دانشگاه آزاد اسلامی یا مؤسسات آموزش عالی مستقلی که در نقطه شروع و ورود به این دسته از فعالیت ها هستند، پیشنهاد می شود. تمرکز بیشتر این واحد سازمانی بر برنامه ریزی و اجرای ۲ گروه اول از فعالیت های ذکر شده (برنامه های مهارت افزایی و کارآفرینی) است و از نظر ساختاری این واحد سازمانی از توانایی فعالیت در قالب یک اداره یا دفتر و در ذیل یکی از معاونت های ذی ربط دانشگاه برخوردار است.

ب) اداره/مدیریت/مرکز کارآفرینی و توسعه کسب و کارهای نوپا^۸: دانشگاه هایی که به موضوعات کارآفرینی ورود می کنند و عملکرد خوبی را در این حوزه از خود نشان داده اند می توانند با اضافه کردن برنامه رشد و توسعه شرکت های نوپا، فعالیت های حوزه کارآفرینی خود را توسعه دهند و هر ۳ گروه اول از فعالیت های عنوان شده (برنامه های مهارت افزایی، کارآفرینی و رشد و توسعه کسب و کارهای نوپا) را در دانشگاه در قالب یک

^۷ Entrepreneurship and Vocational Office/Center

^۸ Entrepreneurship and Business Development Department/Center

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شماره: عتف_ر_۳۲۰۷		راهنمای راه‌اندازی ساختارهای اجرایی در توسعه	
ویرایش: ۰۱	تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰	کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات	
صفحه: ۸ از: ۱۶		پژوهشی	

مدیریت با عنوان کارآفرینی و توسعه کسب‌وکارهای نوپا برنامه‌ریزی و اجرا کنند. از نظر ساختاری این اداره/مدیریت/مرکز می‌تواند با دو زیرمجموعه پیشنهادی دفتر یا اداره کارآفرینی (به سمت مسئول برنامه‌های مهارت‌افزایی و برنامه‌های کارآفرینی) و مرکز رشد (به سمت مسئول برنامه‌های رشد و توسعه کسب‌وکارهای نوپا)، مستقیماً زیر نظر ریاست دانشگاه یا معاونت ذی‌ربط در دانشگاه فعالیت کند.

ج) مدیریت/مرکز نوآوری و توسعه فناوری^۹: این مدیریت که برای سامان‌دهی و تمرکز فعالیت‌های حوزه کارآفرینی و نوآوری در دانشگاه‌های بزرگ و توانمند (دارای دوره‌های توسعه‌یافته تحصیلات تکمیلی و گروه‌های مختلف و گسترده آموزشی و پژوهشی) پیشنهاد می‌شود، در عمل، برنامه‌ریزی و اجرای تمامی فعالیت‌های نوآورانه و کارآفرینانه و توسعه و تجاری‌سازی فناوری برای کلیه فعالیت‌ها و برنامه‌های ارائه‌شده در بند یک را بر عهده دارد. این مدیریت در واقع، سامان‌دهنده بخش فناوری فعالیت‌های حوزه پژوهش و فناوری است. از نظر ساختاری این مدیریت/مرکز یک واحد مدیریتی بزرگ با چند مجموعه یا واحد مدیریتی کوچک‌تر مانند دفتر یا اداره کارآفرینی، دفتر یا اداره انتقال فناوری، مرکز رشد و سایر واحدهای مرتبط است که هر واحد، مسئولیت بخشی از برنامه‌های عنوان‌شده را بر عهده دارد. با توجه به ساختار فعلی دانشگاه‌های بزرگ کشور و وجود معاونت پژوهش و فناوری در این ساختار، جایگاه این مرکز مدیریتی در ذیل معاونت پژوهش و فناوری پیشنهاد می‌شود.

۲-۲-۲ ساختارهای پیشنهادی برای مؤسسات پژوهشی: با توجه به مأموریت مؤسسات پژوهشی که اساساً تولید و عرضه فناوری و پژوهش تقاضامحور است، استفاده از مدیریت/مرکز نوآوری و توسعه فناوری به مثابه مرکز سامان‌دهنده و راهبر تمامی فعالیت‌های نوآورانه و توسعه و تجاری‌سازی فناوری با ۳ گروه برنامه‌های ۲-۱-۲، ۲-۱-۳ و ۲-۱-۴ پیشنهاد می‌شود. از نظر ساختاری، با توجه به سازمان و ساختار فعلی مراکز تحقیقاتی و پژوهشی کشور، بهتر است

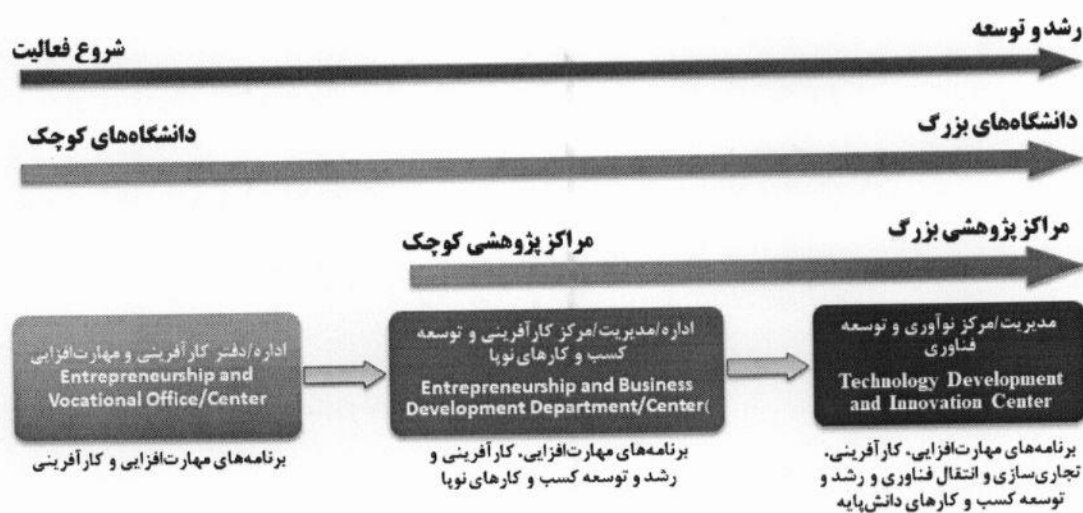
^۹ Technology Development and Innovation Center

شماره: عتف_ ر_ ۳۲۰۷	راهنمای راهاندازی ساختارهای اجرایی در توسعه کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی	 جمهوری اسلامی ایران وزارت علوم، تحقیقات و فناوری
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰		
ویرایش: ۰۱ صفحه: ۹ از: ۱۶		

که مدیریت/مرکز نوآوری و توسعه فناوری زیرمجموعه ریاست و از نظر ابعاد و واحدهای زیرمجموعه، متناسب با حجم و اندازه فعالیت‌های مرکز توسعه یابد.

۲-۳- اصول مهم در ایجاد ساختارهای توسعه کارآفرینی، فناوری و نوآوری

تصویر ۱ خلاصه پیشنهادات فوق را برای انواع دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی به اختصار ارائه می‌کند.

تصویر ۱: ساختارهای پیشنهادی برای انواع دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی

در خصوص پیشنهادات فوق نکات زیر حائز اهمیت است:

۱- آنچه ارائه شده است، جنبه پیشنهادی دارد و شایسته است که دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی متناسب با برنامه‌ها و ساختارهای خود سازوکار مناسب را طراحی و پس از تصویب هیئت امنا و با رعایت ضوابط و مقررات مربوطه اقدام کند.

۲- در پیشنهادات ارائه‌شده در این بخش تأکید اصلی روی فرایندهای اجرایی، برنامه‌ها و فعالیت‌هاست و ساختار و کالبد در درجه بعدی اهمیت قرار دارند.

۳- پیشنهاد ساختارهای ارائه‌شده در تصویر ۱ به معنای وجود سه ساختار در یک دانشگاه بزرگ یا دو ساختار در یک دانشگاه کوچک مستعد نیست، بلکه روند توسعه و تحول ساختارها برای پوشش فعالیت‌های پیش‌بینی شده است.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شماره: عتف_ ر_ ۳۲۰۷		راهنمای راهاندازی ساختارهای اجرایی در توسعه کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی	
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰	ویرایش: ۰۱		
صفحه: ۱۰ از: ۱۶			

- ۴- توسعه ساختار سازمانی، برنامه‌ریزی و اجرای برنامه‌ها و فعالیت‌های فوق در هر دانشگاه/مؤسسه پژوهشی می‌بایستی با توجه به مقتضیات هر مؤسسه طراحی و سازمان‌دهی شود.
- ۵- ورود به برنامه‌ها و فعالیت‌های اعلام‌شده به معنای توسعه و ایجاد ساختارهای جدید در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی نیست و مؤسسات می‌باید نیروی انسانی، ساختار سازمانی و منابع مالی و پشتیبانی مورد نیاز را در چارچوب ظرفیت‌های موجود خود سازمان‌دهی کنند.
- ۶- دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی با توجه به برنامه‌ها و در قالب نظام تصمیم‌گیری خود و با اخذ مجوز از هیئت‌های امناء می‌توانند هر بخش از برنامه‌ها و ساختارهای ذکرشده را که متناسب با مقتضیات خود می‌دانند، عملیاتی کنند.
- ۷- در راهاندازی مراکز رشد به دلیل ماهیت اقتصادی فعالیت‌ها و تعامل با شخصیت‌های حقوقی مستقل، توجه به فضای کالبدی مرکز بسیار حائز اهمیت است و راهاندازی آن افزون بر هیئت امناء نیازمند اخذ مجوز از وزارت عتف است.

ماده ۳: پردیس‌های علم و فناوری

بسط و گسترش فعالیت‌های کارآفرینانه، توسعه فناوری و شکل‌گیری کسب‌وکارهای دانش‌بنیان در درون و مجاورت دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی برتر کشور^{۱۰}، تقاضای این مراکز برای داشتن ساختارهای مکمل برای توسعه‌های بعدی زیست‌بوم کارآفرینی و نوآوری را به همراه داشته است. پردیس‌های علم و فناوری یا نواحی نوآوری و یا عناوینی از این نوع، ساختار برنامه-کالبدی هستند که دانشگاه‌ها و یا مؤسسات همسو با برنامه خود و در صورت رسیدن به ظرفیت‌های اولیه و داشتن کارنامه‌ای موفق در حوزه نوآوری و توسعه فناوری می‌توانند از آن بهره گیرند. در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی برتر، پردیس‌های علم و فناوری عنصر زیرساختی تکمیلی در توسعه مراکز نوآوری و توسعه فناوری محسوب می‌شوند که می‌توانند در محدوده اراضی دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی واجد شرایط یا در محدوده شهری مجاور آنها شکل بگیرند.

^{۱۰} منظور از دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی برتر در این راهنما، مراکزی است که افزون بر شرایط عمومی، شرایط اختصاصی لازم برای تأسیس پردیس علم و فناوری را مطابق با دستورالعمل ایجاد پردیس‌های علم و فناوری داشته باشد.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علم، تحقیقات و فناوری

راهنمای راهاندازی ساختارهای اجرایی در توسعه
کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات
پژوهشی

شماره: عتف_ر_۳۲۰۷

ویرایش: ۰۱ تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰

صفحه: ۱۱ از: ۱۶

در پردیس‌های علم و فناوری سازوکارهای لازم برای توانمندسازی و توسعه بیشتر شرکت‌های کوچک و متوسط شکل گرفته در مراکز رشد یا مراکز نوآوری و تبدیل آنان به شرکت‌های بزرگ فناور و پیشران در منطقه و همچنین، ایجاد آزمایشگاه‌های بزرگ تحقیقاتی و مراکز تحقیق و توسعه فراهم می‌شود. از نظر فیزیکی پردیس‌های علم و فناوری در قالب برج‌های فناوری و یا احداث و خرید واحدهای اختصاصی در محدوده دانشگاه‌ها توسعه می‌یابند. به عبارت دیگر، دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی برتر کشور با ورود به تأسیس پردیس‌های علم و فناوری بخشی از عملیات پارک‌های علم و فناوری را در اراضی و مراکز خود یا ناحیه همجوار انجام می‌دهند. راهاندازی پردیس‌های علم و فناوری، هم به دلیل ماهیت کارکردی و هم به منظور فراهم آوردن شرایط بهره‌گیری از مشوق‌های قانونی در اختیار پارک‌های علم و فناوری، لازم است افزون بر مجوز هیئت امناء با اخذ مجوز از شورای گسترش و برنامه‌ریزی وزارت انجام پذیرد.

با اضافه کردن الگوی پردیس‌های علم و فناوری به ساختارهای پیشنهادی معرفی شده در بخش اول، توسعه زیست‌بوم نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی برتر که کارنامه عملکرد موفق در حوزه کارآفرینی، توسعه فناوری و نوآوری داشته‌اند به شکل زیر پیشنهاد می‌شود.

تصویر ۲: سازوکارهای پیشنهادی برای توسعه ساختارهای نوآوری

به دلیل اهمیت استفاده از مشوق‌های قانونی در حوزه‌هایی همچون مالیات، بیمه، گمرک و مانند آنها تأکید می‌شود حتی دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی برتر، که می‌توانند مستقلاً نسبت به راهاندازی پردیس‌های علم و فناوری اقدام کنند، برای فراهم کردن شرایط برخورداری شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور از این مزایای قانونی، راهاندازی پردیس‌های علم و فناوری مورد نظر خود را در چارچوب تفاهم‌نامه همکاری و

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علم، تحقیقات و فناوری

شماره: عتف_ر_۳۲۰۷		راهنمای راه‌اندازی ساختارهای اجرایی در توسعه	
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰	ویرایش: ۰۱	کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات	
صفحه: ۱۲ از: ۱۶		پژوهشی	

مشارکت پارک‌های علم و فناوری، و در قالب یکی از سه مدل همکاری پیشنهادی در این راهنما، دنبال کنند. افزون بر دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی برتر، سایر دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی مستعد نیز به منظور مشارکت در رشد و ارتقای زیست‌بوم نوآوری و فناوری منطقه می‌توانند با واگذاری زیرساخت‌ها، امکانات مورد نیاز و تفویض مسئولیت تأسیس و راه‌اندازی به پارک‌های علم و فناوری استانی (در قالب مدل‌های همکاری اول و دوم پیشنهادی در این راهنما)، زمینه‌های لازم را برای شکل‌گیری یک پردیس علم و فناوری درون و یا در مجاورت خود فراهم کنند.

پردیس علم و فناوری از نظر ساختاری در دانشگاه‌های برتر می‌تواند به مثابه یک ساختار سازمانی بزرگ مدیریتی ذیل معاونت پژوهش و فناوری یا ترجیحاً به گونه‌ای مستقل در ذیل حوزه ریاست قرار گیرد.

ماده ۴: توصیه‌ها در راه‌اندازی ساختارهای پیشنهادی

اجرای برنامه‌ها و شکل‌دهی ساختارهای پیشنهادی در چارچوب اختیارات هیئت‌های امناست و پیشنهاد می‌شود که متناسب با ابعاد و گستردگی برنامه‌ها، مراکز علمی و تحقیقاتی با اخذ مجوز از هیئت امناست به فعال کردن مجموعه‌های مورد نظر خود اقدام کنند. از نظر ساختار سازمانی و نیروی انسانی، راه‌اندازی این مراکز مادامی که منجر به توسعه ساختار (افزایش نیروی انسانی یا پست‌های سازمانی یا مدیریتی) نشود، در زمره اختیارات و مجوزهای هیئت امناست و در چارچوب ساختار موجود و مجوزهای فعال‌شده در دانشگاه/مؤسسه پژوهشی با اختصاص نیروی انسانی و پست‌های سازمانی انجام‌شدنی است.

در میان عناصر ساختاری ذکرشده، ایجاد مراکز رشد و پردیس‌های علم و فناوری هم به دلیل حضور پررنگ کسب‌وکارهای خصوصی و ماهیت متفاوت آنها با کارکردهای آموزشی و پژوهشی و هم به دلیل ظرفیت‌های فراهم‌شده در قانون، افزون بر اخذ مجوز از هیئت امناست حسب مورد نیازمند اخذ مجوز از سوی وزارت عتف یا شورای گسترش و برنامه‌ریزی آموزش عالی است.

نکات زیر برای راه‌اندازی و تأسیس پردیس‌های علم و فناوری از طریق دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شماره: عتف_ر_۳۲۰۷		راهنمای راه‌اندازی ساختارهای اجرایی در توسعه	
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰	ویرایش: ۰۱	کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات	
صفحه: ۱۳ از ۱۶		پژوهشی	

۴-۱- پردیس‌های علم و فناوری، توسعه ساختار مرکز نوآوری و توسعه فناوری محسوب می‌شوند که امکان استقرار و عملیات سرمایه‌گذاری شرکت‌های بزرگ در زیست‌بوم نوآوری و فناوری دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی را فراهم می‌کنند.

۴-۲- در پردیس‌های علم و فناوری، ابعاد فیزیکی، محدوده جغرافیایی و کالبد از اهمیت خاصی برخوردار است و دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی باید برای توسعه آن طرحی جامع و اختصاصی داشته باشد.

۴-۳- در آن دسته از دانشگاه‌ها که مجوز پارک علم و فناوری دارند یا پارک علم و فناوری استانی در مجاورت آنها مستقر شده است، ایجاد پردیس علم و فناوری معنا و ضرورتی ندارد. فرایند توسعه زیست‌بوم نوآوری در دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی برتر در نهایت به شکل زیر قابل ارائه است:

تصویر ۳: فرایند سازوکارهای پیشنهادی برای توسعه ساختارهای نوآوری

ماده ۵: همکاری با پارک‌های علم و فناوری استانی

با اینکه دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی به‌گونه‌ای مستقل می‌توانند اقدام به راه‌اندازی مراکز رشد کنند یا دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی برتر می‌توانند پردیس‌های علم و فناوری را ایجاد کنند، به منظور تشویق و ترغیب به بهره‌گیری از ظرفیت‌های قانونی و زیرساخت‌های سخت‌افزاری و نرم‌افزاری شکل‌گرفته در پارک‌های علم و فناوری و همچنین، انجام فعالیت‌های مشترک دانشگاه‌ها و مراکز پژوهشی با پارک‌های استانی در حوزه کارآفرینی و نوآوری، ایجاد مراکز فناوری در قالب همکاری پارک‌های علم و فناوری و دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی مورد تأکید وزارت عتف است.

این همکاری و فعالیت مشترک که از اولویت‌های کاری وزارت عتف در عرصه توسعه و تجاری‌سازی فناوری است، هم به دلیل تجربه‌ها و ظرفیت‌های قانونی و هم به دلیل خدمات و حمایت‌های پارک‌های علم و فناوری مورد توجه است و از ضرورت‌های همکاری مراکز علمی و فناوری با یکدیگر و سایر

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علم، تحقیقات و فناوری

شماره: عتف_ر_۳۲۰۷		راهنمای راهاندازی ساختارهای اجرایی در توسعه کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی	
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰	ویرایش: ۰۱		
صفحه: ۱۴ از ۱۶			

نقش‌آفرینان مؤثر در ارتقای زیست‌بوم کارآفرینی و نوآوری در یک منطقه به شمار می‌آید. همکاری با پارک‌های علم و فناوری به‌ویژه در دو مجموعه مرکز رشد و پردیس‌های علم و فناوری امکان بهره‌برداری واحدهای فناور مستقر در این مراکز از ظرفیت‌های قانونی پارک‌های علم و فناوری و حمایت‌ها و خدمات پارک و نیز، توسعه شبکه شرکت‌های دانش‌بنیان و فناور فعال در یک منطقه را فراهم می‌کند.

برای همکاری دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی با پارک‌های علم و فناوری در راهاندازی یک مرکز رشد یا پردیس سه مدل همکاری زیر پیشنهاد می‌شود که با توجه به ماهیت بسیار متفاوت حوزه کسب‌وکار با حوزه‌های آموزش و پژوهش، تأکید وزارت بر راهاندازی پردیس‌های علم و فناوری از طریق دانشگاه‌ها و مؤسسات پژوهشی برتر، در قالب مدل‌های اول و دوم است.

۱-۵- مدل مشارکت حداکثری پارک: در این مدل که اجرای آن در چارچوب یک توافق یا قرارداد بلندمدت به منظور مشارکت در ایجاد مرکز رشد برای دست‌کم هفت سال، و برای پردیس دست‌کم به مدت سی‌وسه سال انجام می‌گیرد، پارک علم و فناوری سازمان مؤسس مرکز رشد یا پردیس خواهد بود و دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی سازمان همکار تلقی می‌شود. در این مدل:

۱-۱-۵. از نظر سازمانی مرکز رشد یا پردیس زیرمجموعه‌ای از پارک تلقی می‌شود که در درون یا محدوده مجاور دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی قرار دارد و با هدف توسعه زیست‌بوم کارآفرینی و نوآوری دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی راهاندازی می‌شود.

۱-۲-۵. به‌رغم وابستگی سازمانی مرکز رشد یا پردیس به پارک علم و فناوری، اکثریت و بخش اصلی فعالیت مرکز رشد یا پردیس متوجه ظرفیت‌های درونی دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی خواهد بود.

۱-۳-۵. دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی در نظام راهبری^{۱۱} و نظارت عالیه و شوراهای علمی و فناوری فناوری مرکز رشد یا پردیس حضوری مؤثر دارد. افزون بر این، در چارچوب ایجاد سازوکار مؤثر در هدایت و نظارت دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی بر توسعه محتوا، دانشگاه یا مرکز پژوهشی در سیستم پذیرش و ارزیابی نیز نقش پررنگی خواهد داشت.

۱-۴-۵. حداقل زیرساخت‌های فیزیکی اولیه، اعم از عرصه و فضاهای کالبدی، از سوی دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی تأمین می‌شود.

^{۱۱} Governing Board

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شماره: عتف_ ر_ ۳۲۰۷		راهنمای راهاندازی ساختارهای اجرایی در توسعه	
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰	ویرایش: ۰۱	کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات	
صفحه: ۱۵ از ۱۶		پژوهشی	

۵-۱-۵. بهره‌برداری از زیرساخت‌ها و کالبد و عملیات در آن، در چارچوب توافق‌های انجام‌شده، در اختیار پارک علم و فناوری قرار داده می‌شود.

۵-۱-۶. اداره مرکز رشد یا پردیس علم و فناوری، راهاندازی سیستم‌ها و فرایندهای جذب و پذیرش / استقرار / حمایت و پشتیبانی / نظارت و ارزیابی / مشاوره و راهبری، بررسی تبعات حقوقی و پاسخگویی به ذی‌نفعان، به‌ویژه واحدهای فناور، تماماً بر عهده پارک علم و فناوری است.

۵-۱-۷. بسته به توافق دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی با پارک، بخشی از نیروی انسانی اداره‌کننده، اعم از نیروی مدیریتی یا کارشناسی، می‌تواند از سوی دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی تأمین شود.

۵-۲- مدل مشارکت پارک در مدیریت و اجرا: در این مدل تأسیس، راهاندازی و مدیریت و اجرا برای یک دوره محدود، برای مثال، برای مرکز رشد دست‌کم ۳ سال و برای پردیس ۷ سال و برای رسیدن به تعداد قابل‌قبولی از شرکت‌های مستقر، اشتغال نیروی انسانی و فروش شرکت‌ها، با پارک علم و فناوری است و پس از آن، می‌توان این مدیریت را به دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی واگذار کرد. دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی سازمان مؤسس مرکز رشد یا پردیس است که عملیات راهاندازی و مدیریت مرکز رشد یا پردیس را به پارک به سمت سازمان همکار واگذار کرده است. این مدل از نظر مالکیت کاملاً با مدل اول متفاوت است، اما از نظر عملیاتی بسیار شبیه به مدل اول است. مهم‌ترین تفاوت‌های آن با مدل اول چنین است:

۵-۲-۱. بهره‌برداری از زیرساخت‌ها و کالبد و مدیریت و عملیات مرکز رشد یا پردیس علم و فناوری در چارچوب توافق انجام‌شده، برای یک دوره محدود به پارک علم و فناوری واگذار می‌شود.

۵-۲-۲. دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی مالکیت خود را حفظ می‌کند و دخل و تصرف و واگذاری‌ها در عرصه و اعیان با هماهنگی دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی انجام می‌گیرد.

۵-۲-۳. بخش اصلی سرمایه‌گذاری‌ها و تأمین منابع بر عهده دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی به سمت سازمان مؤسس است و پارک به دلیل تجربه‌های مدیریتی و ظرفیت‌های قانونی در یک نظام برون‌سپاری، مدیریت مرکز رشد یا پردیس را برعهده گرفته است.

جمهوری اسلامی ایران
وزارت علوم، تحقیقات و فناوری

شماره: عتف_ر_۳۲۰۷		راهنمای راهاندازی ساختارهای اجرایی در توسعه	
تاریخ: ۱۳۹۹/۰۱/۳۰	ویرایش: ۰۱	کارآفرینی، فناوری و نوآوری در دانشگاه‌ها و مؤسسات	
صفحه: ۱۶ از ۱۶		پژوهشی	

۴-۲-۵. در پایان دوره توافق، در صورت تمایل دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی، مدیریت مرکز رشد یا

پردیس علم و فناوری به دانشگاه یا مرکز پژوهشی واگذار می‌شود و پس از آن نقش

پارک در مرکز رشد یا پردیس، در صورت توافق، همانند مدل سوم خواهد بود.

۳-۵- مدل مشارکت پارک در حمایت از واحدهای فناور: در این مدل که تنها دانشگاه‌ها و مؤسسات

پژوهشی برتر می‌توانند از آن استفاده کنند، مسئولیت راهاندازی، هدایت و راهبری، مدیریت و اجرا

بر عهده دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی است و دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی سازمان مؤسس خواهد

بود. مشارکت پارک یک مشارکت حداقلی است و رویکرد اصلی در این مشارکت ظرفیت‌سازی

برای بهره‌برداری واحدهای فناور از امتیازهای قانونی و شبکه خدمات و حمایت‌های پارک است.

در این مدل:

۱-۳-۵- تمامی مسئولیت اجرایی و حقوقی اداره مرکز رشد یا پردیس علم و فناوری بر عهده

دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی است و پارک صرفاً در نظام هدایت و راهبری مرکز رشد یا

پردیس و پذیرش و ارزیابی واحدهای فناور مشارکت دارد.

۲-۳-۵- مادامی که مجوز فعالیت مرکز رشد یا پردیس علم و فناوری معتبر باشد، واحدهای فناور

واجد شرایط، مشروط به ارزیابی و تأیید پارک، می‌توانند از امتیازهای قانونی پارک و تمام

یا بخشی از خدمات و حمایت‌های پارک (در چارچوب ضوابط و سیاست‌های پارک)

مشابه با سایر واحدهای فناور مستقر در پارک بهره‌مند شوند.

۳-۳-۵- دست‌کم یک‌سوم از ظرفیت‌های استقرار در مرکز رشد یا پردیس، به واحدهای فناور

پذیرفته‌شده و معرفی‌شده از سوی پارک علم و فناوری اختصاص داده می‌شود.

همکاری پارک با دانشگاه یا مؤسسه پژوهشی در هریک از سه مدل فوق در قالب یک توافق‌نامه یا قرارداد

که اصول کلی فوق، استفاده متقابل از امکانات فنی، تخصصی و مشاوره‌ای طرفین و همچنین، حفظ منافع

طرفین در بهره‌برداری از ظرفیت‌های ایجادشده در آن رعایت شده و مورد موافقت وزارت قرار گرفته

باشد، انجام می‌شود.

این سند راهنما در ۵ ماده در تاریخ ۱۳۹۹/۰۱/۳۰ به تصویب وزیر علوم، تحقیقات و فناوری رسید و

از تاریخ ابلاغ لازم‌الاجراست. هرگونه تفسیر و ابهام فقط از سوی مقام تصویب‌کننده آن مجاز است.